

Výročná správa 2016

Program

Na výročnom zhromaždení Priateľov Zeme-CEPA v máji 2016 naši členovia označili zmenu klímy za jedno z najväznejších ohrození 21. storočia a v jej kontexte sa zhodli na zásadnej transformácii energetiky ako na spoločenskej prioritě prvoradého významu.

Keďže značná časť našich dovtedajších aktivít sa aj tak priamo alebo okrajovo týkali energetiky, rozhodli sme sa ďalej zúžiť stále širokú orientáciu nášho združenia na program sústredený na vytváranie podmienok pre zmenu živeľnej, centralizovanej a fosíľnej energetiky na energetiku inteligentnú. Za inteligentnú podľa nás možno považovať iba energetiku dobre koordinovanú, ktorá smeruje k regionálnej sebestačnosti, je pod kontrolou miestnych komunit, rešpektuje prirodzené limity prostredia a riadi sa energetickými prioritami v tomto poradí: znižovanie konečnej potreby a spotreby → zvyšovanie účinnosti → využívanie obnoviteľných zdrojov.

Ostali sme aktívne pôsobiť na miestnej, národnej aj medzinárodnej úrovni. Ale aktivity, ktoré sme vykonávali dlhodobo a s energetikou nesúviseli (zamerané napríklad na presadzovanie transparentnosti programovania a využívania verejných financií), sme začali utľmovať. A naopak, začali sme rozvíjať niektoré nové iniciatívy na podporu inteligentnej energetiky.

Energetické plánovanie

V roku 2016 sme pripravovali sme podmienky pre rozvoj energetického plánovania na úrovni samospráv, najmä v niektorých najmenej rozvinutých okresoch s nadpriemernou nezamestnanosťou, kde sa negatívne dôsledky živeľného rozvoja v oblasti energetiky prejavujú najvypuklejšie. Nadväzujeme tak na aktivity, ktoré sme už otestovali v regióne okolo Poľany.

Potrebu systematického energetického plánovania v regiónoch sme počas roka zdôrazňovali na mnohých vzdelávacích a koordinačných podujatiach a pracovných rokovaníach. Po parlamentných voľbách v marci 2016 sme náš koncept podpory inteligentnej energetiky založenom na kvalitnom plánovaní ponúkli aj do nového programového vyhlásenia vlády.

Budovanie kapacít pre inteligentnú energetiku

Vďaka našej iniciatíve sa do akčných plánov rozvoja okresov Kežmarok, Rimavská Sobota, Rožňava, Sabinov a Svidník podarilo zaradiť aj zámery vytvorenia centier udržateľnej energetiky, ktorých poslaním bude presadzovať princípy uvedené vyššie. Akčné plány – vrátane finančnej podpory na rozbeh centier – schválila v roku 2016 vláda. Očakávame, že tieto nové dôležité okresné koordinačné štruktúry sa budú tvoriť v roku 2017. Plánujeme im pri tom poskytovať metodickú, organizačnú a informačnú podporu. Oslovili sme technické univerzity a niektoré odborné inštitúcie s cieľom nielen informovať ich študentov, absolventov a odborníkov o možnosti spolupracovať s centrami udržateľnej energetiky, ale aj vytvoriť predpoklady pre cieľavedomú prípravu a vzdelávanie ich budúcich pracovníkov.

Od marca do septembra 2016 sme intenzívne pracovali na príprave rozvojovej stratégie pre 23 obcí v okrese Rimavská Sobota, ktoré sa rozhodli vytvoriť novú miestnu akčnú skupinu (MAS) Malý Gemer. V tomto regióne sa kumulujú hrozivé problémy, aké poznajú iba najodľahlejšie kúty Slovenska. Ak je okres Rimavská Sobota okresom s najvyššou mierou nezamestnanosti na Slovensku a tomu zodpovedá jeho ekonomická výkonnosť a sociálna nestabilita, potom obce združené v MAS Malý Gemer sú ešte ekonomickou perifériou tohto okresu a tomu zodpovedajú

aj ich sociálne a ekonomické problémy. Ich riešenie výrazne presahuje možnosti samospráv. Na základe rozsiahleho terénneho prieskumu sme zdokumentovali a analyzovali existujúce problémy a navrhli prioritné oblasti, na ktoré sa samosprávy musia zamerať, vrátane budovania kapacít pre koordináciu miestnej energetiky tak, aby sa postupne zvyšovala miera energetickej sebestačnosti regiónu.

Informačný systém a osвета

Ukončili sme rekonštrukciu internetového portálu o inteligentnej energetike pre samosprávy (www.energportal.org).

Obciam a mestám, ktoré nás oslovili, sme poskytovali energetické informácie, odporúčania, štúdie a materiály. O nevyhnutnosti prechodu na inteligentnú energetiku a predpoklade stabilizácie lokálnej ekonomiky sme prednášali na medzinárodných odborných konferenciách v Starej Ľubovni (marec), na Štrbskom Plese (máj) a v Bratislave (september) a tiež na viacerých seminároch pre samosprávy a univerzity, napríklad v Prešove (jún), Raslaviciach (jún), Lipanoch (júl) a Nitre (november). S osvedčenou prednáškou „Prečo je klimatická zmena pre študentov a ešte viac pre školy“ sme v Banskej Bystrici oslovili ďalších pedagógov a správe Národného parku Pieniny v Červenom Kláštore a múzeu v Tihániovskom kaštieli v Banskej Bystrici sme poskytli veľkoplošné výstavy o príčinách, dôsledkoch a riešeniach zmeny klímy. Pripravili sme aj ďalší turnus mesačného energetického vzdelávania pre okres Kežmarok, ktorý však napokon prekázali administratívne prekážky.

Pilotné projekty

Do akčného plánu rozvoja okresu Rimavská Sobota sme pomohli presadiť pilotné zámery energeticky úsporných sanitačných systémov – svojpomocnú výstavbu vegetačných čistiarní odpadových vôd so súvisiacou infraštruktúrou v 4 obciach. Ide o rozsiahle infraštruktúrne projekty, ktoré sa budú pripravovať v roku 2017. Okrem energetickej efektívnosti budú tieto projekty príkladom decentralizovanej výstavby pod miestnou kontrolou s maximálnym zapojením miestnych nezamestnaných s nízkou alebo žiadnou kvalifikáciou. Naša organizácia od marca 2016 veľmi aktívne spolupracovala pri formulovaní týchto zámerov, tvorbe prípravného odborného tímu, komunikácii so samosprávami a výbere pilotných lokalít.

Úspešný pilotný projekt využívania lokálneho odpadového dreva na vykurovanie 32 verejných objektov v 8 obciach v okolí Banskej Bystrice, ktorý sme iniciovali a pomáhali samosprávam pripraviť v rokoch 2004 – 2009, začal v roku 2016 plniť jednu z dôležitých osvetových funkcií. Okrem toho, že tento veľký investičný projekt je v plnej prevádzke a plní pôvodné ciele (v regióne vznikol uzavretý cyklus prípravy štiepky z odpadového dreva, jej distribúcie a výroby tepla v 15 modernizovaných kotolniach, všetko pod kontrolou a v správe členských samospráv) a prináša samosprávam každý rok nemalé úspory, stal sa predmetom záujmu a príkladom dobrej praxe na Slovensku. V júli sme spolu so Slovenskou inovačnou a energetickou agentúrou v Ľubietovej pripravili odborný seminár o dosahovaných ekonomických aj energetických výsledkoch tohto projektu. V spolupráci s manažérom projektu ponúkame našim partnerom zo samospráv exkurziu na niektorú z prevádzok tohto projektu s odborným výkladom.

Regulácia využívania obnoviteľných zdrojov

V prvej polovici roka 2016 sme dokončili pozičný dokument „Účelné a efektívne využívanie biomasy“ ako príspevok do diskusie o verejnom záujme v oblasti energetického využívania biomasy, najmä dreva. Dokument podporili organizácie CEE Bankwatch Network, SOS/Birdlife Slovensko, WWF, Bratislavské regionálne ochranárske združenie, Ochrana dravcov na Slovensku, Živá planéta a CEPTA. Ponúkli sme ho ako podnet pre aktuálne procesy tvorby

kritérií udržateľnosti pre energetické využívanie tuhej biomasy na Slovensku, nízko-uhlíkovej stratégie SR do roku 2030 a tiež do medzinárodnej diskusie o regulácii podpory využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie po roku 2020.

Požiadavka prijať kritériá udržateľnosti energetického využívania dreva na Slovensku ako podmienka pre financovanie energetických projektov na báze biomasy z fondov EÚ, ktorú sme presadili počas programovania fondov EÚ na obdobie 2014 – 2020, viedla Ministerstvo životného prostredia k vytvoreniu pracovnej skupiny s cieľom sformulovať takéto kritériá udržateľnosti. Mimovládne organizácie v pracovnej skupine zastupovali od marca 2016 Priatelia Zeme-CEPA. Do finálneho návrhu kritérií udržateľnosti sa nám podarilo presadiť väčšinu našich návrhov sformulovaných v pozičnom dokumente (povinné sledovanie pôvodu dreva na energetické využitie, obmedzenie prepravnej vzdialenosti a minimálnu účinnosť premeny energie). Po ukončení legislatívneho procesu v roku 2017 by sa mali tieto kritériá začať uplatňovať.

Energetika vo verejných financiách

Okrem prípravy kritérií udržateľného využívania biomasy sme sa zúčastnili na práci pracovnej skupiny Ministerstva životného prostredia zameranej na zelenú infraštruktúru (adaptačné opatrenia na zmenu klímy, najmä protipovodňové). Zorganizovali sme seminár, ktorý prispel k zlepšeniu nastavenia dvoch výziev v rámci operačného programu Kvalita životného prostredia.

Venovali sme sa aj uhlíkovo intenzívnemu projektu obchvatu Bratislavy D4/R7. Za využívanie tohto 27 km dlhého diaľničného úseku majú daňoví poplatníci zaplatiť zahraničnej spoločnosti za 30 rokov asi 1,6 miliardy Eur. O tomto diskutabilnom projekte sme vypracovali dve prípadové štúdie, zorganizovali sme seminár s účasťou Národnej kriminálnej agentúry, Najvyššieho kontrolného úradu, ďalších zainteresovaných inštitúcií a občianskych skupín, ale zmenu rozhodnutia o projekte sa nám iniciovať nepodarilo.

V roku 2016 sme ešte dokončili niektoré iniciatívy zamerané na dobrú správu verejných fondov, ktoré nadväzovali na aktivity z predchádzajúcich rokov. Začiatkom roka 2016 sme požiadali Európsku komisiu o prešetrenie transparentnosti, kvality a uplatňovania princípu partnerstva v tzv. národných projektoch vo všetkých operačných programoch na Slovensku. Ministerstvá totiž nezapájali verejnosť do ich prípravy a kontroly, často im chýbali merateľné indikátory a ich celková kvalita bola otáznava. Aj na základe nášho podnetu Európska komisia pozastavila financovanie a začala konzultácie s ministerstvami.

Počas roka sme spolupracovali s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti na príprave projektu „Partnerstvo: Silnejšia účasť expertov MNO na kontrole a implementácii fondov EÚ“. Projekt sa začne v roku 2017 a bude trvať jeden rok.

Počas predsedníctva Slovenska v Rade EÚ v druhej polovici roku 2016 sme spolu s Priateľmi Zeme z rôznych krajín, Konfederáciou odborových zväzov a organizáciou Utopia zorganizovali občianske protesty proti uzavretiu transatlantických obchodných dohôd TTIP a CETA s ďalekosiahlymi negatívnymi dôsledkami pre spotrebiteľov, demokratickú správu verejných financií a životné prostredia.

Interný rozvoj

Popri programovej rekonštrukcii sme v roku 2016 začali realizovať trojročný plán organizačnej a ekonomickej obnovy.

V máji 2016 zvolilo výročné zhromaždenie novú správnu radu v zložení Magdaléna Grambličková, Irena Jenčová a Martina Paulíková. Členky správnej rady si vzápätí zvolili za predsedkyňu Magdu Grambličkovú.

V októbri správna rada prijala rezignáciu výkonného riaditeľa Miroslava Mojžiša (nastúpil na Úrade splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti ako koordinátor pracovnej skupiny Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie) a na jeho miesto zvolila Juraja Zamkovského. Juraj Melichár vystriedal v septembri 2016 Miroslava Mojžiša vo funkcii koordinátora CEE Bankwatch Network.

Rozsiahlu mediálnu činnosť, ktorá nám v minulosti blokovala značné personálne a časové kapacity, sme nahradili nenáročnou komunikačnou stratégiou založenou na stručných informáciách a kvalitnej práci. Rozhodli sme sa úplne ignorovať marketingovú módu, neinvestovať do samoučelnej seba propagácie a nezúčastňovať sa dostihov o čo najprešpekulovanejší marketing. Kompletne sme zrekonštruovali naše webové stránky zničené hackerským útokom. Na rozdiel od predchádzajúceho portálu náročného na pravidelnú aktualizáciu sme vytvorili jednoduchý a skôr statický portál, ktorý poskytuje dostatočné a prehľadné informácie o poslaní a programe organizácie a sprístupňuje všetky naše doterajšie významnejšie výstupy.

S výraznou pomocou mnohých dobrovoľníkov sme zrekonštruovali vnútorné priestory v sídle organizácie na Ponickéj Hute. Pôvodné vápenno-cementové omietky sme nahradili hlinenými, obnovili sme vnútorné siete, osvetlenie, časť dverí a okien, podlahu a interiér sme zariadili pekným nábytkom miestnej výroby. Upravili sme aj záhradu a okolie.

Pre členov a ich rodiny sme zorganizovali letný tábor na farme pri obci Rakytník v okrese Rimavská Sobota (v tejto obci je plánovaná výstavba pilotnej sanitačnej infraštruktúry s vegetačnou čistiarnou odpadových vôd, na príprave ktorej spolupracujeme).

Personálne zloženie (k 31.12.2016)

Správna rada	Magdaléna Grambličková (predsedkyňa) Irena Jenčová Martina Paulíková
Výkonný tím	Miroslav Mojžiš (výkonný riaditeľ do októbra 2016 a koordinátor CEE Bankwatch Network na Slovensku) Juraj Zamkovský (výkonný riaditeľ od októbra 2016, vedúci programu Udržateľná energetika) Juraj Melichár (koordinátor CEE Bankwatch Network na Slovensku od septembra 2016) Michaela Farkašovská (administratíva) Zdenka Tesárová (účetníctvo)
Riadni členovia (s hlasovacím právom)	23
Rada patrónov	Zuzana Kusá Eugen Gindl

Financie

V roku 2016 sa nám podarilo minimalizovať prevádzkové náklady, predovšetkým vďaka dobrovoľníckej činnosti. Zvýšili sme podiel príjmov z vlastnej činnosti, zabezpečili sme výber členského a získali sme veľa nefinančných darov a príspevkov.

Príjmy (2016)	EUR	Podiel
Grantové príjmy	10 113,36	44,5%
Z toho: Nórsky finančný mechanizmus	3 920,15	38,8%
CEE Bankwatch Network	4 021,24	39,8%
BWN – Counter Balance	2 000,00	19,8%
Európska komisia - Europe Aid	171,97	1,7%
Príjmy z vlastnej činnosti	7 000,00	30,8%
Dary a príjmy z 2% z dane	93,00	0,4%
Členské	815,78	3,6%
UPSVaR – dobrovoľnícka činnosť	919,33	4,0%
Iné príjmy	1 044,10	4,6%
Pôžičky	1 700,00	7,5%
Zostatok z roku 2015	1 062,74	4,7%
Príjmy spolu	22 748,31	100,0%

Výdavky (2016)	EUR	Podiel
Mzdy a odmeny	3 645,09	30,3%
Služby	105,00	0,9%
Cestovné náklady	29,80	0,2%
Náklady na tlač	13,62	0,1%
Technické vybavenie	-	0,0%
Kancelárske potreby a spotrebný materiál	721,37	6,0%
Režijné náklady	4 363,78	36,3%
Členské príspevky	1 659,14	13,8%
Dane a administratívne poplatky	273,51	2,3%
Iné	1 220,14	10,1%
Výdavky spolu	12 031,45	100,0%

Kontakt: Priatelia Zeme-CEPA, Námestie Pod krížom 65, 976 33 Poniky – Ponická Huta
Tel: 048 4193 718, 0908 902 257
E-mail: cepa@priateliazeme.sk
Web: cepa.priateliazeme.sk, www.energoportal.org